

Hoorcollege 1 Inleiding

Diagnostiek van opvoedings- en ontwikkelingsproblemen

Wat is diagnostiek?

- Een methode, een procedure, een test of vragenlijst
- Een proces van diagnostisch onderzoek
- Diagnoses stellen

Motto pedagogische wetenschappen in het Engels: Raising children, what is needed? → hoe herken je problemen? → d.m.v. diagnostiek.

Diagnostiek:

- De kunst van het 'doorkennen' (dia-agnostiek (Grieks)) van de mechanismen, die bij een bepaald individu, gegeven zijn/haar omgeving en aanleg, onder de huidige omstandigheden, leiden tot klachten of disfunctioneren (van der Gaag, 2004)
- Nu: Het hele proces van het onderzoeken van een probleem of situatie met het oog op het verkrijgen van een uniek, gedetailleerd en voldoende compleet klinisch beeld, teneinde de problemen van de hulpvrager en zijn/haar/hun situatie te begrijpen en verklaren met het oog op gefundeerde advisering en probleemoplossing
- Kunst of leer?
  - o Leer = je kan het leren, als je de regels en procedures volgt.
  - o Kunst = ondanks dat je alle regels kent, snap je ook goed wat er allemaal aan de hand is en voel je dat ook aan.

Diagnostiek: wat is het?

- Het gehele proces van informatieverwerving en -verwerking ten behoeve van de hulpverlening bij gedrags- of leerproblemen
- Meestal nav klachten, of in geval van risico-factoren of eerdere problemen om het ontwikkelingsverloop te volgen; ook nodig bij wetenschappelijk onderzoek
- Screening, assessment en classificatie mbt ontwikkeling, gedrag en functioneren worden geïntegreerd tot een (klinisch) beeld om
  - o De problemen te begrijpen = onderkennen en verklaren
  - o een advies te geven m.b.t verdere begeleiding of behandeling
  - o om ontwikkeling te volgen

Orthopedagogische diagnostiek

- Kind als opvoeding; kind of jeugdige in relatie tot zijn (beroeps) opvoeders.
- Dus een (cliënt) systeem, een gezin, met een pedagogische relatie; werksetting kan een rol spelen
- Bij aanmelding kind is de context (ouders en leerkracht/groepsleider) en de wederzijdse beïnvloeding(relatie) tussen kind en context vaak onderwerp van onderzoek (transactioneel uitgangspunt): een systeemperspectief
  - o Systeemperspectief is dus dat het kind niet op zichzelf gezien moet worden, maar in de context van het gezin, peers, school en verdere systemen waar het kind deel van is.

- Een ontwikkelingsperspectief is daarbij van groot belang: in welke ontwikkelingsfase is het kind?

Doel van orthopedagogische diagnostiek

- Bijdrage tot het verminderen van een probleem of het oplossen van een probleem.
- Niet alleen letten op risico-factoren, maar ook op protectieve factoren (wat gaat goed, hierop aansluiten en versterken)
- empowerment (mogelijkheden om met problemen om te gaan) van cliënt systeem (bijv. het gezin) vergroten

Hoe voeren we diagnostiek uit?

1. Op basis van onze theoretische kennis over de factoren die van belang zijn voor opvoeding en ontwikkeling
2. M.b.v een systematische aanpak: door gebruik van het hypothese toetsend model en de Diagnostische Cyclus
3. Diagnoses worden gesteld aan de hand van Classificatie systemen, zoals het DSM

Diagnose

- Een gedetailleerd en omvattend beeld met een verklaring voor de problemen van de cliënt en zijn/haar situatie, uitmondend in een advies
- Meestal aan de hand van een classificatie bijv. volgens het Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) of International Classification of Diseases (ICD)
- Niet altijd is classificatie mogelijk, dan kan handelingsgerichte diagnostiek toch aanknopingspunten geven

Een diagnose is dus niet hetzelfde als de classificatie in DSM, het is er slechts gerelateerd aan.

Belangrijkste DSM-5 classificatie categorieën voor kinderen

- Neurobiologische ontwikkelingsstoornissen
  - o Verstandelijke beperking
  - o Autismespectrum stoornissen
  - o Communicatie / Taalstoornissen
  - o ADHD
  - o Motorische stoornissen, TICs
  - o Leerstoornissen: Dyslexie, Dyscalculie
- Disruptieve, impulsbeheersings- en andere gedragsproblemen
  - o Conduct Disorder (ernstige gedragsproblemen)
  - o ODD (oppositieel gedrag)
- Angststoornissen
- Depressie
- Psychotrauma en stressor gerelateerd
  - o Reactieve Hechtingsstoornis
  - o PTSS
- Voedings- en eetstoornissen
- Stoornissen in de zindelijkheid
- Slaap waakstoornissen

- Andere problemen (V codes); relatie problemen, opvoedingsproblemen, mishandeling, problemen met onderwijs, werk, economische omstandigheden, huisvesting, acculturatie

Voor- en nadelen van diagnoses en classificaties

- Voordelen
  - o Betere communicatie met professionals en ouders;
    - Geeft houvast
  - o systematisch onderzoek naar aard, voorkomen, oorzaak en gevolg;
  - o duidelijke koppeling met prognoses en met behandelingsmogelijkheden
- Nadelen
  - o Stigmatiserend
  - o te simplificerend, gaat voorbij aan omstandigheden en relaties die van belang zijn bij de ontwikkeling van psychopathologie;
  - o zet aan tot onjuist gebruik
- Betrouwbaarheid?
  - o Kloppen de classificaties wel? → het klopt nooit 100% omdat we nog steeds leren over de problemen, oorzaken en mogelijke behandelingen.

Als professional moet je goed op de hoogte/je bewust zijn hiervan en je eigen positie hierin bepalen.

Systematische aanpak → 5 Vragen / kapstokken

1. Over wie gaat het?
2. Wat is er aan de hand? (wat zijn de klachten en problemen)
3. Waardoor komt dat probleem, of waardoor wordt het in stand gehouden?
4. Wat is er aan te doen?
5. Wat is mijn advies?

Kapstokken

1. Over wie gaat het? = Verschillende doelgroepen (Gezin, Individu, Leeftijd, Chronische aandoening, Setting)
2. Wat is er aan de hand? = Onderkenning; verschillende probleemgebieden (klachten en problemen)
3. Waardoor komt dat? = Verklaring; biologisch -, cognitief-affectief -, gedragsniveau
4. Wat is er aan te doen? = Verschillende behandelingen
5. Wat is mijn advies? = Advies afhankelijk van behandelingsmogelijkheden en wensen van hulpvragers

Systematische aanpak De Bruyn et al. (2003) - Diagnostische cyclus

- Aanmelding
- Klachtanalyse
- Probleemanalyse
- Verklaringsanalyse
- Indicatieanalyse
- Advisering
- Rapportage

Kapstokken en Diagnostische cyclus

1. Over wie gaat het? = Aanmelding
2. Wat zijn de klachten en problemen? = Klachtanalyse & Probleemanalyse
3. Waardoor komt dat? = Verklaringsanalyse
4. Wat is er aan te doen? = Indicatieanalyse
5. Wat is mijn advies? = Advisering & Rapportage

Goed kunnen schrijven en formuleren is belangrijk. Je moet een goede beheersing hebben van de Nederlandse taal.

De Diagnostische cyclus is gebaseerd op:

- Empirische cyclus van De Groot: wetenschappelijk onderzoek
  - o Hypothesen die getoetst worden mbv empirische gegevensverzameling
- Regulatieve cyclus van Van Strien: praktijk zorgverlening
  - o Het zorgverleningsproces is systematisch en in fases ingedeeld; sommige fases worden herhaald indien nodig.

Theoretische achtergrond: Empirische cyclus (De Groot,(1961))

1. Observatie/oriëntatie op een theorie
2. Hypothese/predictie vanuit de theorie
3. Hypothese toetsing
4. Conclusie geldigheid van de theorie

essentie is: toetsing van de juistheid van beschrijvingen van de werkelijkheid

Regulatieve cyclus (Van Strien(1975,1984))

1. Probleem herkenning
2. Probleem definiëring / Diagnose
3. Kiezen van een behandeling
4. Plannen van de behandeling
5. Uitvoeren van de behandeling
6. Evaluatie

essentie is : evaluatie van het effect van geboden hulp

De regulatieve cyclus vertaald naar de praktijk

- fase van aanmelding en intake = het eerste contact
- teamoverleg met fase van voorlopige indicatiestelling(voorlopig denkschema, oriënterend beeld)
- fase van gericht onderzoek
- Integratiefase
- fase van planning van behandeling
- Behandelingsfase
- evaluatiefase

Diagnostische cyclus is gebaseerd op het Hypothese Toetsend Model (HTM)

- Hypothese: Er is sprake van.....
  - o a)